

TEMNICA

NOČI ČAROV V HONG KONGU

Na Daljnem vzhodu obstaja imperij filma, ki se nenehno vpiše v filmski spomin s tem, da ga le redki opazijo. Če pa že kdo opazi to svojevrstno cesarstvo groze, potem je to čisti slučaj, kajti azijska horror produkcija ne pozna zvezdniskega sistema pošasti, kot ga na drugem koncu sveta, v Hollywoodu, predstavljajo filmi o Freddyju Krugerju (**Nightmare on Elm Street 1-6**), Michaelu Myersu (**Halloween 1-5**) in Jasonu Voorheesu (**Friday 13th 1-8**). Serijski morilci v hollywoodski produkciji se torej filmski publiki znajo prikupiti, za kar skrbijo tako igralci kot producenti - posledica tega pa je, da so vedno manj morilci in vedno bolj serijski. Ortodoksni horror tako izgublja svoje bistvo in svojo moč. Če so omenjeni trije psihopati nekoč še znali koga razstaviti na organe, potem dandanes njihovo delo nadaljujejo drugi, neznani B-morilci, ki ponavadi ne postanejo serijski. Hollywoodska A-horror-produkcija se torej vedno bolj nagiba v samoparodiranje in poskuša grozljivko speljati na tir komedije (**House 1-3, Fright Night 1-2** etc.), medtem ko v Hong Kongu še vedno traja noč živih mrtvecev, kot si jo je svoje dni zamislil George Romero, in zdi se, da tam še vedno snema Herschell Gordon Lewis. Že bežen pogled v azijsko zakladnico filmske groze nas prepriča, da je 2000 manijakov dobilo svoj novi dom. V Hong Kongu MPAA (*Motion Picture Association of America* - po naše cenzura) ne obstaja. V Hong Kongu vsi snemajo in gledajo vse.

Hongkongška in sploh azijska filmska produkcija je strogo žanrska: deli se na horror, akcijske thrillerje in horror-komedije, čeprav lahko velik del filmov, ki vsako leto preplavijo južnoazijski trg, razvrstimo tudi na romantične ali »straight« komedije, ali pa na bizarne pornografske filme. Vsi pa se od ameriških, se pravi hollywoodskih, razlikujejo po vizualnem udaru, ki ga sestavljata grobo in nebrzdano nasilje ter odvratnost, ki sta v že omenjeni hollywoodski produkciji podvržena tako moralnim kot filmskim normam. Te norme v hongkonškem filmskem svetu preprosto ne obstajajo in ker ne obstajajo niti sindikati, ki bi združevali filmske igralce, režiserja in producenta tako nič ne omejuje v tem, kaj lahko od igralca zahteva in česa ne. Če tako na filmu vidite, da nekdo izbruha polna usta stonog (**Centipede Horror**, Keith Li), zagori polit z bencinom (**Vengeance is mine**, Chi Li) ali pa pije živalsko kri in uživa njene možgane (**We are going to eat you**, Tsui Hark), potem vedite, da se to zares dogaja, ali bolje, se je zares dogajalo z druge strani ekrana takrat, ko je film nastajal. In ker tudi scripti ali kakšne snemalne knjige ne obstajajo, je film tako dobesedno utelešenje in popolna rekonstrukcija ideje, ki jo je določen

režiser v določenem trenutku imel v glavi med snemanjem filma. Vse gre torej »v živo«, tudi groza in gnus, ki ju v azijskem horrorju doživimo v nerazrednih dozah; to pa zato, ker sta bila tako groza kot gnus neposredno posneta. K specialnim efektom se pri hongkonškem filmu zatekajo samo takrat, ko je to resnično nujno.

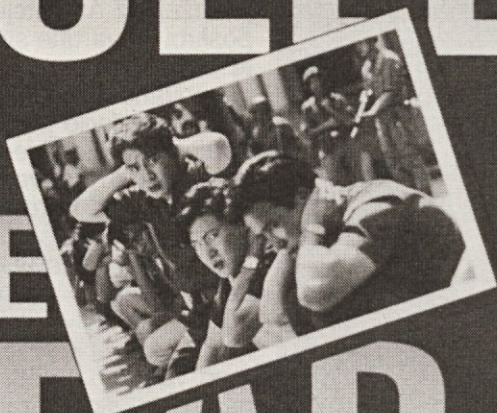
Potem ko je kung-fu žanr počasi zamrl - ker so ga izmolzli do konca, pa tudi zato, ker je tragična smrt s platen zbrisala Brucea Leeja, edino pravo zvezdo tega žanra - se je hongkongška kinematografija usmerila v eksploatacijo tradicionalne mitologije in starih kitajskih legend, še posebej tistih hongkongških, ki so na-

stajale pod vplivom vdora zahodnjaške kulture. Že tematika sama je tako tiho vpila po horror žanru in tako sta se v okviru te usmeritve kmalu formirale dve podvrsti. Prva je avanturistični *fantasy* o duhovih in njihovih odnosih in komunikacijah z ljudmi: ljubezen med duhom in živo osebo, večni boj med ljudmi in mitološkimi pošastmi, iskanja mističnih mest in podobna tipologija, strnjena v filmu, ki ga je leta 1983 posnel Tsui Hark in ima naslov **Zu Warriors of the Magic Mountain**. Film zajame kitajsko folkloro, ki se prepleta s hollywoodskimi specialnimi efekti, s stripovsko akcijo, odvratnostmi in spektakularnostjo - skratka, idealen primer hongkonškega filma. Tsui

PROSPEKT ZA FILM **KROGLA V GLAVI** (BULLET IN THE HEAD, REŽIJA JOHN WOO)

JOHN WOO

BULLET IN THE HEAD

ONCE THE BEST OF FRIENDS, NOW THE WORST OF ENEMIES!!

VNIC IN GROZE ONGU

Hark pa je tudi ime, ki stoji za preporodom in preorientacijo hongkonškega filma. Tsui Hark, Vietnamec po rodu, je ustvaril producersko podjetje *Workshop*, ki ga sestavljata on in njegova žena, velika zagnanost ter nešteto prebliskov, ki se izkristalizirajo skozi njegove filme, od katerih nekateri predstavljajo sam vrh hongkonške produkcije: **The Butterfly Murders** (1979), **We are going to eat you** (1980), **Zu Warriors of the Magic Mountain** (1983) in mega-hit **Chinese Ghost Story**, ki ga je za Harka režiral Ching Siu-Tung leta 1987 (film je do sedaj doživel že dva sequela z istim »castom« in isto ekipo). Ostale *fantasy* avanture, ki najbolje ilustrirajo

idejo hongkongškega filma, in ki so nastajale skozi sedemdeseta in osemdeseta, so še **Wolf Devil Woman** (Chang Ling), **Monkey War** (Chang Ching), **The Thrilling Sword** (Chang Shing; Sne-guljčica in sedem palčkov, ki srečajo mitološke pošasti), **Magic Spell 1 & 2**, **Picture of a Nymph**, **Golden Swallow**, **Nine Demons** (vse Chang Shing), **The Swordsman in Devil Design** (oba King Hu).

Druga podzvrst pa so ortodoksni »gross-out« horrorji/*monster movies*, katerih glavna tema je obsedenost človeškega bitja z duhom ali demonom. V tej podzvrsti se srečamo z drugačno tradicijo, tradicijo filmskih pošasti, kot so vampirji,

zombiji, volkodlaki, alieni in androidi, mimo katerih se mora glavni junak prebijati, gledalec pa skozi parado neverjetnih grozot, na katere se skozi dozdajšnje hollywoodsko »gross-out« produkcijo še zdaleč nismo uspeli aklimatizirati. In čeprav ti filmi temeljijo na vizualnem šoku, na prikazovanju ogabnih dejanj in groteskni bitij, ki so izvrševalci le teh, v sebi vseeno skrivajo tisto pravo atmosfero in stil grozljivke, ki se v modernem Hollywoodu izgublja v navalu moralistično - klišejskih »horromedij«; če se spomnimo na zgodnje filme Maria Bave, Daria Argenta in Ruggera Deodata bomo videli, da se je hongkonški horror neza-vedno naslonil ravno nanje in na njihovo

MORILEC (THE KILLER, REŽIJA JOHN WOO)

prefinjeno in hkrati perverzno prikazovanje umorov in žrtev. Naslovi in imena, ki potrjujejo ta stil, so **Evil Cat**, **The Seventh Curse**, **The Fury from Heaven** (vse Dennis Yu; vožnja skozi obsedenost z demoni, voo doo magijo in seks), **Escape from Coral Cove**, **Ghost Snatchers** (T. Chang; vodni zombiji, iz katerih se cedi slanica, plus borba med dobrim in zlim v zakleti hiši), **Possessed 1&2**, **Black Magic 1&2**, **Black Magic with Budha** (vse Ho Menga; harekrišnovci v borbi z zlimi duhovi in sedemletni otroci v vlogi krutih maščevalcev). Ostali manj znani naslovi filmov so še **Haunted Madame**, **Kung Fu Zombie**, **Esprit d'amour**, **The Iceman Cometh**, **Sketch of Psycho**, **Heartbeat 100**, **Blood Sorcery** etc. Nekateri od teh filmov vseeno odkrito kažejo vpliv Hollywooda in ameriškega filma, kot npr. **The Iceman Cometh**, ki je nekakšna kopija **Highlanderja**, **Black Magic with Budha** je toliko podoben filmom Herschella Gordona Lewisa, da bi ga lahko uvrstili med njegove, če v njem ne bi igrali Kitajci, nešteti ostali filmi pa so le različice in remakei azijskih krvavih nizkobudžetnih uspešnic, ki se izven Hong Konga le redko prebijejo.

Sadistično prikazovanje nasilja in gnusa se v določenih filmih, ki jih na površino bruha neodvisna hongkongška produkcija, sprevrže dobesedno v test vzdržljivosti za gledalca in po ogledu kakšnega od teh se filmi kot npr. **Cannibal Holocaust** Ruggera Deodata ali pa **Salo** Piera Paola Pasolinija zdijo kot del večernega programa kakšne nacionalne TV hiše. V filmih **Red Spell Spells Red** in **The Accident**, recimo, od demonov obsedeni ljudje raztrgajo še živo žival kos za kosom, piščancem »v živo« odgriznejo glave, raztrgajo žabo in požrejo njeno drobovje; v **The Rape After** pošastni dojenček skoči iz materinega trebuha in razkosa zdravnika; **The Devil** - iz razsutega človeškega črevesja lazijo škorpioni, pajki in podobna golazen, etc. Masakriranje in sadizem pa verjetno dosežeta vrh v bolezensko realističnem filmu **Men Behind the Sun** a.k.a. **Black Sun 731**, ki ga je posnel T. F. Mous, prikazuje pa izživljanje japonskih vojakov nad ujetniki tokom okupacije Kitajske med Drugo svetovno vojno: enemu od ujetnikov najprej zamrzne roke, potem mu jih pomočijo v krop in mu nato dobesedno zdrgnejo meso s kosti; drugega spustijo v komoro, kjer je pritisk tako visok, da žrtev eksplodira v redeč oblak mesa in krvi. Po stopnji brutalnosti temu filmu sledita še **Flesh and the Bloody Terror** (Ken Yung) z eksplcitnimi scenami posilstev in **We are going to eat you** (Tsui Hark) s plastičnim prikazovanjem kanibalizma. Ob vsem tem se je treba zavedati, da azijska kinematografija pri tovrstnih prizorih ne pozna rezov - prizor spremljamo od začetka do konca in prav nič ni prepuščeno naši domišljiji.

Kljub krvavi originalnosti hongkongskega horrorja v domovini Hollywooda in v ostalem svetu še največ pozornosti vzbujajo ultranasilni thrillerji, akcionerji in gangsterske sage, od katerih nekateri trajajo tudi preko dveh ur. Za igralce v teh filmih je značilno, da bolj ali manj vse

kaskaderske prizore odigrajo sami, in nekateri med njimi presegajo vzdržljivost kaskaderjev iz filmov tipa **Total Recall** in **Terminator 2**. Nedvomno je eno glavnih imen teh ekscesnih krvnih kopeli John Woo, talentiran režiser, ki je hkrati tudi vodja komercialno uspešne filmske firme **A Better Tomorrow** (ki je seveda podružnica Harkove **Workshop**). Tisto, kar se vam bo vtisnilo v spomin pri teh akcionerjih, je stil in ne toliko zgodba ali vsebina. Če si ogledate Woojev film **The Killer**, vam bo končno jasno, kaj je to drugačen pristop do nasilja in kako zgleđa resnični gangsterski masaker. **The Killer** pa poleg vsega prinaša tudi dve vzhajajoči vzhodni zvezdi, to sta Chow Yun Fat (*»bad guy«*) in Danny Lee (*»good guy«*), s katerima se, ne glede na to, kaj se na ekranu dogaja, lahko hitro identificirate. Če sledimo tej (krvavi) liniji, bomo našli še na filme, kot so **Killer Angels** (feministična vigilanca plus suženstvo otrok v Saudski Arabiji), **The Big Heat** (hongkonški **Dirty Harry**, v katerem je glavni policaj zreduciran malodane na kup mletega mesa, a na koncu vseeno zmaga), **Police Story** (Jackie Chan dokaže, da ni le kung-fu klovn), **Armour of God 1 & 2** (Jackie Chan v enem manj krvavih filmov imitira Indiano Jonesa), **City Wars** (Sun Chungova gangsteriada s Chow Yun Fatom), **Vengeance is mine** (izjemno krvav thriller Chi Lija), **Just Heroes**, **Tragic Hero**, **Gunmen**, in filmi Raymonda Leunga, nekakšni kloni filma **Killer Angels**.

In kako hongkongški film vpliva na Hollywood? Če pogledamo Carpenterjev fantasy **Big Trouble in Little China**, ki je hongkonški produkciji še najbolj podoben, vidimo, da ne dovolj, ali bolje, skoraj nič. Box-office **Big Trouble in Little China** je bil enak nuli in je tako od novih posnemanj odvrnil še tiste režiserje, ki so imeli v planu remake kakšnega hongkongškega akcionerja ali pa njegovo presaditev na ameriška tla. Toda Hollywood ne odneha zlepa, in tako naj bi v bližnji prihodnosti posneli ameriško verzijo Woojevega **Killerja**, v glavnih vlogah pa naj bi se, če prisluhnemo govoricam, znašla Richard Gere kot policaj in Denzel Washington kot killer. Če dobro premislimo, bi Ameriki vsekakor bolj koristila kvalitetnejša prekravitev videotek s hongkonško produkcijo, kot pa snemanje njenih remakov. Značilnega stila in specifičnega okolja Hollywoodu tako ali tako ne bo uspelo zadeti.

Največ gledalcev v hongkongških kinematografih pa naberejo s »poofi« in »slapsticki«, ki parodirajo vse tisto, kar verodostojno predstavlja horrorje, akcionerje in fantasy žanr - s tem seveda, da ne zanemarjajo nobene od sestavin, iz katerih so le-ti sestavljeni. Če govorimo o hongkongški komediji, potem govorimo o res pravi komediji, ponavadi histerično smešni in preprosti do skrajnosti, na trenutke celo poneumljeni od neznanosti, kar seveda zahteva od nje okolje, v katerem nastaja. V njej ravno tako nastopajo filmske pošasti, največkrat vampirji in zombiji, le da se ne ravna po zahodnih (hollywoodskih) zakonitostih - volkodlaki ne reagirajo na srebrne krogle, vampirji so odporni na česen in se

jih s križem ne da ubraniti. Prihajajo od vsepovsod, med drugim tudi iz straniščnih školjk, uničiti pa se jih da na najbolj nemogoče načine, tudi tako, da takemu živemu mrtvecu pokažeš kosmato zadnjico, ali pa uriniraš v elektrificiran bazen, medtem ko te zombi drži. Vse skupaj torej zgleda kot smešna plat jina in janga, ekstremno parodiranje borbe med dobrim in zlim - sicer pa, če je že v Aziji vse ekstremno, zakaj ne bi bila potem še komedija? Tudi naslovi največjih uspešnic so dovolj zgovorni: **Haunted Cop Shop 1 & 2**, **Happy Ghost 1, 2 & 3**, **Spooky Family**, **Mr. Vampire**, **The First Vampire in China**, **Spirit vs. Zombie**, etc. Tiste zahodnjaku bolj razumljive in smešne komedije pa so burleskne predelave hollywoodskih uspešnic, kot npr. **Encounters of the Spooky Kind 1 & 2** (Samo Hung), **The Dead and the Deadly** (Wu Ma) in vzhodnjaške bondiade tipa **Aces to Places** a.k.a. **Mad Mission 1, 2 & 3**, ki so se vrtele tudi pri nas kot edini predstavniki hongkongškega »spoofa«. V tej vrsti filmov lahko srečate tudi kakšno pozabljeno hollywoodsko zvezdo, ki se je dandanes spomnijo samo še v Hong Kongu, npr. v **Mad Mission 3: Our Man from Bond Street** se pojavi Richard »Jaws« Kiel.

Ne glede na to, kaj si boste ogledali iz hongkongške žanrske produkcije, nikoli ne boste prikrajšani za ogromne doze akcije in nasilja ali pa humorja in preprostosti. Problem je le v tem, ali vam bo te filme uspelo kje najti (tu mislim predvsem na videoteke), kajti hongkongška produkcija je še vedno precej neodkrita zakladnica neverjetnih in nepričakovanih doživetij. Tisti najbolj neučakani lahko pišejo na naslov: Ronald Lee, 61A Walker Street, New York, NY 10013, kjer se nahaja eden redkih zanesljivih dobaviteljev hongkongskih filmov v zahodni svet, ki vas bo izdatno založil s katalogi. Filme boste dobili pod naslovi, ki smo jih objavili v tekstu, možno pa je, da se na različnih trgih malce preoblikujejo. Včasih je vredno brskati in čakati, in če dobite karkoli, seveda vzeti. Ob gledanju teh filmov se vam bo verjetno prvič posvetilo, da mogoče obstajata dva različna planeta, ki pa se oba imenujeta Hollywood.

Pričujoči tekst je predelava člankov *From Asia With Blood* in *Nights of the Hopping Dead*, ki sta bila objavljena lani v *Fangorji*, in seveda posledica lastnih izkušenj.